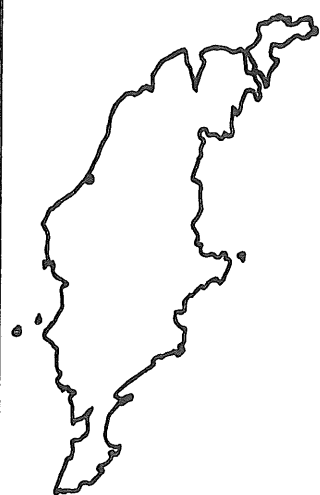

GOTLANDS LÄN

KÄLLMYRKOMPLEX

I GERUM

Botanisk inventering

LÄNSSTYRELSEN

Naturvårdsfunktionen 1987

KÄLLMYRKOMPLEX I GERUM

Botanisk inventering

Torbjörn Lindell

Författaren är ensam ansvarig för rapportens innehåll, varför detta ej kan åberopas som representerande länsstyrelsens ståndpunkt.

OMSLAG: Svarthö och axag. Teckning: Ulf Arup.

Länsstyrelsen i Gotlands län,
Naturvårdsfunktionen 1987

INNEHÅLL

	Sid
1 INLEDNING	1
2 ÖVERSIKTLIG LOKALBESKRIVNING	1
3 METODIK	2
4 RESULTAT	
4.1 <u>Källmyrvegetationen inom respektive fastighet</u>	
4.1.1 Gardsby 1:18	3
4.1.2 Ajmunde 1:3 B	3
4.1.3 Likmunds 1:2	5
4.1.4 Likmunds 1:5	5
4.1.5 Likmunds 1:9	5
4.1.6 Botes 1:3	7
4.2 <u>Bäckfårornas flora</u>	7
4.3 <u>Förteckning över undersök- ningsområdets kärlväxter</u>	9
4.4 <u>Förteckning över undersök- ningsområdets mossor och kransalger</u>	13
5 DISKUSSION	14
6 SLUTORD	14
7 REFERENSER	15

1 INLEDNING

Föreliggande arbete har utförts på uppdrag av länsstyrelsen i Gotlands län och avser att belysa källmyrvegetationens sammansättning inom fastigheterna Gardsby 1:18 i Fardhems socken samt Ajmunde 1:3 B, Likmunds 1:2, 1:5, 1:9 och Botes 1:3 inom Gerums socken. Syftet med inventeringen har varit dels att göra en kvalitativ analys av källmyrkomplexet genom upprättandet av en artförteckning, dels att göra en kvantitativ undersökning med hjälp av en stor- och småruteanalys.

Det undersökta området har tidigare uppmärksammats i länsstyrelsens myrinventering (Larsson 1974) i vilken det ges en kortfattad beskrivning av källmyrkomplexet, samt i länsstyrelsens inventering av källmyrar (Marklund 1982) i vilken Larssons text på nytt återges med ett tillägg i form av en mindre artförteckning. Detaljerade vegetationsanalyser av gotländska källmyrar återfinns i arbeten av Pettersson (1958) och Tyler (1979 a och b). Det bör framhållas att Tylers arbeten bl. a. innehåller analyser av en mindre källmyr belägen i närheten (UTM 34V CJ 407563 enligt Tyler) av det i detta arbete undersökta myrkomplexet.

Fältarbetet utfördes 1986 under perioderna 23/6-26/6, 9/7-12/7, 5/9-13/9 samt 19/9-23/9.

2 ÖVERSIKTLIG LOKALBESKRIVNING

Det undersökta området har en längd av ca 1,5 km och en största bredd av ca 500 m. Källmyrkomplexet ligger överst i ett större vattensystem som bl. a. omfattar den till större delen utdikade Gajstmyr. Närmast övergår det inventerade området i ett par mindre agmyrar. Såsom termen "källmyrkomplex" antyder består undersökningsområdet av flera mer eller mindre tydligt sammanhängande myrpartier. Källflödena är i regel ganska diffusa till sin karaktär men ett par mycket distinkta källor finns inom området. Vattnet samlas upp i meandrande bäckfåror. Av det geologiska kartbladet över området (Munthe et al. 1927) framgår det att berggrunden i området överlagras av moränmargel och kalkbundna respektive kalkgynnade arter

dominerar vegetationen. På grundval av artsammansättningen hänförs undersökningsområdet till extremrikkärren (Du Rietz 1949, Sjörs 1967).

Det undersökta källmyrkomplexet är känt för att tillsammans med lokaler i Lummelunda och vid Tingstäde träsk hysa de största förekomsterna på Gotland, och därmed i världen, av den för ön endemiska typen av brun ögontröst, *Euphrasia salisburgensis* var. *schoenicola* (Högström 1985). Ett märkligt särdrag hos källmyrarna i Lojsta-Gerum-området jämfört med de övriga på ön är förekomsten av svarthö (*Bartsia alpina*), en art som i vårt land i övrigt förekommer i Norrland samt i Östergötland. Olika förklaringar till artens märkliga utbredningsmönster på Gotland har presenterats och den intresserade hänvisas till arbeten av Sernander (1941) och Pettersson (1958). Här skall bara konstateras att förekomsten inom undersökningsområdet är den arealmässigt mest betydande på ön.

Källmyrkomplexet har ej varit föremål för större ingrepp och hålls öppet genom att några tiotal russ betar i området under perioden 30/7-1/11.

3 METODIK

Efter en inledande allmän inventering utvaldes tre representativa partier inom vilka storrutor upprättades. Rutornas ytmått anges i tabellerna i resultatdelen. Rutorna markerades i terrängen med hjälp av järnrör. Inom respektive storruta utslumpades därefter ett antal smårutor med hjälp av slumpstalstabell. Smårutorna hade en yta av 2m x 2m och även dessa markerades i terrängen med hjälp av järnrör. Att just ytmåttet 2m x 2m valdes berodde på att Tyler (1979a) funnit denna area vara den lämpligaste vid analys av källmyrvegetation. Fältskiktet inom smårutorna analyserades enligt Hult - Sernander - Du Rietz' femgradiga skala. Antalet smårutor inom respektive storruta styrdes av diversiteten på så sätt att när inga nya arter längre uppträdde, upphörde också utslumpningen av smårutor. Resultaten bearbetades slutligen med avseende på frekvens och karakteristisk täckningsgrad enligt metod beskriven i exempelvis "Ekologisk Metodik" (Avd. för Ekol. bot. Lunds univ. et al. 1977). Bottenskiktet analyserades endast med avseende på frekvens. Svamp-, lav- och algfloran har med undantag av kransalgerna ej analyserats.

Avgränsningen av undersökningsområdet gentemot omgivande terräng bestämdes av axagens (*Schoenus ferrugineus*) utbredning. Att inventeringen delvis utfördes så sent som i september har sin förklaring i det faktum att vissa arter i denna vegetationstyp, främst den bruna ögontrösten, blommar mycket sent.

De exakta positionsangivelserna för stor- och smårutorna förvaras på länsstyrelsen i Visby. Ett antal fotografier över undersökningsområdet togs i samband med inventeringen och även dessa förvaras på länsstyrelsen.

4 RESULTAT

4.1 Källmyrvegetationen inom respektive fastighet

4.1.1 Gardsby 1:18

Trots den jämförelsevis ringa ytan av endast några hundra kvadratmeter är det aktuella partiet mycket artrikt. Axagen är ännu ej dominerande och stora delar av området kan snarast karakteriseras som en mycket blöt kalkfuktäng (Sjörs 1967) än en källmyr. Området ligger överst i källmyrkomplexet och utgör dess början.

4.1.2 Ajmunde 1:3 B

Källmyrvegetationen inom denna fastighet är mycket homogen till sin karaktär. Här utlades storruta 1 och av tabell 1 framgår det att axagen är den klart dominerande arten men att inslaget av blåttåtel också är mycket kraftigt. Vidare framgår det att flera av de karakteristiska arterna för Gotlands källmyrar har en visserligen låg täckningsgrad men i gengäld en mycket hög frekvens, ett faktum som förstärker intrycket av homogenitet. Träd- och buskskikten är givetvis dåligt utvecklade och består endast av glest stående enar och tallar. Ett relativt kraftigt inslag av dessa arter i fältskiktet (se tabell 1) antyder dock en begynnande igenväxning.

Tabell 1. Resultat av fält- och bottenskiktsanalys inom storruta 1.

Smårutorna var tio till antalet och storrutans ytmått

25m x 25m. Utöver arterna i tabellen påträffades inom storrutan men utanför smårutorna följande arter: *Equisetum palustre*, *Vaccinium vitis-idaea*¹⁾, *Asperula tinctoria*¹⁾, *Festuca ovina*¹⁾, *Eleocharis quinqueflora*, *Carex flacca*, *C. lepidocarpa*, *C. oederi*, *Gymnadenia conopsea* samt *Scorpidium scorpioides*.

Art	Frekvens (%)	Karakter. täckningsgrad
<i>Schoenus ferrugineus</i>	100	5
<i>Molinia caerulea</i>	100	3
<i>Bartsia alpina</i>	100	1
<i>Parnassia palustris</i>	100	1
<i>Primula farinosa</i>	100	1
<i>Potentilla erecta</i>	100	1
<i>Succisa pratensis</i>	100	1
<i>Tofieldia calyculata</i>	100	1
<i>Carex hostiana</i>	100	1
<i>Carex</i> sp. 2)	100	1
<i>Euphrasia salisburgensis</i>	90	1
<i>Linum catharticum</i>	90	1
<i>Calamagrostis varia</i>	90	1
<i>Centaurium littorale</i>	80	1
<i>Pinguicula</i> sp. 3)	80	1
<i>Pinus sylvestris</i>	70	1
<i>Juniperus communis</i>	60	1
<i>Drosera anglica</i>	50	1
<i>Carex panicea</i>	40	1
<i>Pinguicula alpina</i>	30	1
<i>Juncus alpinoarticulatus</i>	30	1
<i>Sesleria caerulea</i>	30	1
<i>Gymnadenia odoratissima</i>	30	1
<i>Calluna vulgaris</i> 1)	20	1
<i>Fragaria vesca</i> 1)	20	1
<i>Prunella vulgaris</i>	10	1
<i>Rhinanthus serotinus</i>	10	1
<i>Frangula alnus</i>	10	1
<i>Juncus articulatus</i>	10	1
<i>Eriophorum latifolium</i>	10	1
<i>Epipactis palustris</i>	10	1

Bottenskikt

<i>Campylium stellatum</i>	100
<i>Ctenidium molluscum</i>	100
<i>Fissidens adianthoides</i>	30
<i>Drepanocladus revolvens</i>	10
<i>Philonotis calcarea</i>	10
<i>Leucobryum glaucum</i> 1)	10
<i>Preissia quadrata</i>	10

- 1) Påträffades växande i anslutning till en sten eller en trädrot och således skild från den egentliga kärrvegetationen.
- 2) Sterila skott med all sannolikhet huvudsakligen hörande till *C. host*.
- 3) Sterila bladrosetter vilka med all sannolikhet hör till *P. vulgaris* i åtminstone ett par fall.

Det bör också framhållas att ett mindre fattigkärr, en för Gotland mycket ovanlig vegetationstyp, påträffades under inventeringsarbetet inom fastigheten. En detaljerad analys av florán inom detta kärr faller utanför ramen för denna undersökning, men ett par intressanta fynd skall ändå redovisas. Först och främst påträffades hela tre arter av vitmossor nämligen *Sphagnum capillifolium*, *S. palustre* och *S. imbricatum*, den sistnämnda hörande till en underart (ssp. *austinii*) som nu för första gången har påträffats i östra Sverige. Ett fynd av den på Gotland sällsynta orkidén spindelblomster (*Listera cordata*) bör också framhållas.

4.1.3 Likmunds 1:2

Vegetationen inom denna fastighet är inte lika homogen till sin karaktär som den inom Ajmunde 1:3 B. De vackraste exemplen på välutvecklad källkärrvegetation av den typ som presenteras i tabell 1, återfinns i myrområdets östra och västra delar. De centrala delarna är däremot mer mosaikartade och har delvis en artsammansättning av den typ som presenteras i tabell 2 (se vidare under Likmunds 1:9). I den västra delen finns ett par distinkta källor med mindre *Sphagnum*-förekomster. I denna del har också bladvass (*Phragmites australis*) etablerat sig i stor omfattning. Arten saknas i övrigt inom källmyrkomplexet.

4.1.4 Likmunds 1:5

Källmyrvegetationen är av den typ som redovisas i tabell 1, d.v.s. mycket välutvecklad och homogen. Endast inom denna fastighet påträffades sumpgentiana (*Gentianella uliginosa*).

4.1.5 Likmunds 1:9

Inom denna fastighet saknas till större delen den för typiska källmyrar karakteristiska sammansättningen av vegetationen. Storruta 2 utlades här och av tabell 2 framgår det att axagen inte längre dominerar i fältskiktet. Istället har nu ängsstarr (*Carex hostiana*) och blåtåtel de högsta täckningsgradssiffrorna. Även de höga frekvenssiffrorna för älvväxing (*Sesleria caerulea*), slankstarr (*Carex flacca*) samt hirsstarr (*Carex*

Tabell 2. Resultat av fält- och bottenskiktsanalys inom storruta 2.

Smårutorna var åtta till antalet och storrutans ytmått 20m x 20m. Utöver arterna i tabellen påträffades inom storrutan men utanför smårutorna följande arter: *Myrica gale*, *Festuca rubra*¹⁾ samt *Carex pulicaris*¹⁾.

Art	Frekvens (%)	Karakter. täckningsgrad
<i>Molinia caerulea</i>	100	4
<i>Carex hostiana</i>	100	4
<i>Schoenus ferrugineus</i>	100	3
<i>Primula farinosa</i>	100	1
<i>Potentilla erecta</i>	100	1
<i>Succisa pratensis</i>	100	1
<i>Linum catharticum</i>	100	1
<i>Sesleria caerulea</i>	100	1
<i>Carex flacca</i>	100	1
<i>Carex panicea</i>	100	1
<i>Carex sp.</i> 2)	100	1
<i>Parnassia palustris</i>	88	1
<i>Rhinanthus serotinus</i>	88	1
<i>Bartsia alpina</i>	75	1
<i>Tofieldia calyculata</i>	75	1
<i>Juncus alpinoarticulatus</i>	75	1
<i>Eriophorum latifolium</i>	75	1
<i>Epipactis palustris</i>	75	1
<i>Pinus sylvestris</i>	63	1
<i>Gymnadenia conopsea</i>	50	1
<i>Juniperus communis</i>	38	1
<i>Pinguicula vulgaris</i>	38	1
<i>Centaureum littorale</i>	25	1
<i>Galium boreale</i>	25	1
<i>Pinguicula sp.</i> 3)	25	1
<i>Juncus articulatus</i>	25	1
<i>Equisetum variegatum</i>	13	1
<i>Salix cinerea</i>	13	1
<i>Salix myrsinifolia</i>	13	1
<i>Betula pubescens</i>	13	1
<i>Frangula alnus</i>	13	1
<i>Vaccinium vitis-idaea</i> 1)	13	1
<i>Euphrasia stricta</i>	13	1
<i>Gymnadenia odoratissima</i>	13	1

Bottenskikt

<i>Campylium stellatum</i>	100
<i>Ctenidium molluscum</i>	100
<i>Fissidens adianthoides</i>	88
<i>Calliergonella cuspidata</i>	75
<i>Drepanocladus revolvens</i>	38
<i>Scorpidium scorpioides</i>	13
<i>Campylium chrysophyllum</i>	13
<i>Amblystegium serpens</i>	13
<i>Dicranum scoparium</i> 1)	13

- 1) Påträffades växande i anslutning till en sten eller en trädrot och således skild från den egentliga kärrvegetationen.
- 2) Sterila skott vilka med all sannolikhet huvudsakligen hör till *C. host.*
- 3) Sterila bladrosetter vilka med all sannolikhet hör till *P. vulgaris*.

panicea) indikerar en övergång till ett något torrare gräs- och lågstarrsamhälle, ett faktum som även styrks av fyndet av *Campyllum chrysophyllum*. I övrigt lägger man märke till att brun ögontröst liksom piggrör (*Calamagrostis varia*) saknas helt. Tabellerna 1 och 2 uppvisar i stort sett den variationsbredd inom vilken källmyrkomplexets vegetation håller sig i de hittills genomgångna fastigheterna. Glasbjörk kan noteras som ny art i det förhållandevis välutvecklade trädskiktet.

4.1.6 Botes 1:3

Myrvegetationen inom denna fastighet uppvisar en mycket varierad sammansättning. I de centrala delarna där bäckfårorna mynnar är variationen som störst. Dels finner man källkärrvegetation av de typer som tidigare beskrivits, dels uppträder mycket blöta axagfria partier i anslutning till bäckfårornas mynningar vilka är glest bevuxna med ängsull (*Eriophorum angustifolium*), agnsäv (*Eleocharis uniglumis*) och lågstarrarter i de grunda områdena. Även ett mindre bestånd av ag (*Cladium mariscus*) finns i den centrala delen liksom ett kraftigt bestånd av hybriden mellan ax- och knappag (*Schoenus ferrugineus* x *nigricans*). En större förekomst av fertil trädstarr (*Carex lasiocarpa*) i anslutning till hybridbeståndet är också värd att notera.

De västra och östra delarna av fastigheten uppvisar en mycket homogen sammansättning av vegetationen och i dessa delar är det axag-samhället av den typ som redovisas i tabell 1 (och 3) som är allena rådande. I den västra delen utlades storruta 3 och vid en jämförelse mellan tabellerna 1 och 3 finner man alltså två växtsamhällen som är i det närmaste identiska. Jag återkommer till detta i diskussionsdelen. Det bör också framhållas att träd- och buskskiktens sammansättning överensstämmer väl vid en jämförelse mellan de bägge storrutorna.

4.2 Bäckfårornas flora

Den intressantaste arten i bäckfårorna är utan tvekan källnaten (*Potamogeton coloratus*), vilken främst förekommer inom Ajmunde 1:3 B samt Likmunds 1:2. Längre norrut försvinner källnaten nästan helt och istället inkommer gräsnate (*Potamogeton gramineus*). Flocksvalting (*Baldellia ranunculoides*) förekommer sparsamt liksom de mer triviala arterna vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*), vattenmynta (*Mentha aquatica*) och bäckveronika (*Veronica beccabunga*). Kransalger är vanligt förekommande

Tabell 3. Resultat av fält- och bottenskiktsanalys inom storruta 3.

Smårutorna var sex till antalet och storrutans ytmått 15m x 15m. Utöver arterna i tabellen påträffades inom storrutan men utanför smårutorna följande arter: *Myrica gale*, *Frangula alnus*, *Juncus alpinoarticulatus*, *Schoenus nigricans*, *Eriophorum latifolium*, *Dactylorhiza incarnata* samt *Sphagnum capillifolium*¹⁾.

Art	Frekvens (%)	Karakter. täckningsgrad
<i>Schoenus ferrugineus</i>	100	5
<i>Molinia caerulea</i>	100	3
<i>Bartsia alpina</i>	100	1
<i>Parnassia palustris</i>	100	1
<i>Primula farinosa</i>	100	1
<i>Potentilla erecta</i>	100	1
<i>Succisa pratensis</i>	100	1
<i>Tofieldia calyculata</i>	100	1
<i>Carex panicea</i>	100	1
<i>Linum catharticum</i>	83	1
<i>Sesleria caerulea</i>	83	1
<i>Carex hostiana</i>	83	1
<i>Carex flacca</i>	83	1
<i>Euphrasia salisburgensis</i>	67	1
<i>Centaureum littorale</i>	67	1
<i>Gymnadenia odoratissima</i>	67	1
<i>Carex</i> sp. 2)	67	1
<i>Pinus sylvestris</i>	50	1
<i>Calamagrostis varia</i>	50	1
<i>Calluna vulgaris</i> 1)	33	1
<i>Pinguicula vulgaris</i>	33	1
<i>Gymnadenia conopsea</i>	33	1
<i>Epipactis palustris</i>	33	1
<i>Equisetum variegatum</i>	17	1
<i>Juniperus communis</i>	17	1
<i>Galium boreale</i> 1)	17	1
<i>Drosera anglica</i>	17	1
<i>Pinguicula alpina</i>	17	1
<i>Carex pulicaris</i> 1)	17	1
<i>Dactylorhiza traunsteineri</i>	17	1

Bottenskikt

<i>Campylium stellatum</i>	100
<i>Ctenidium molluscum</i>	100
<i>Drepanocladus revolvens</i>	100
<i>Fissidens adianthoides</i>	33
<i>Scorpidium scorpioides</i>	33
<i>Dicranum polysetum</i> 1)	17

- 1) Påträffades växande i anslutning till en sten eller en trädrot och således skild från den egentliga kärrvegetationen.
- 2) Sterila skott vilka med all sannolikhet huvudsakligen hör till *C. host*.

och följande tre arter har noterats: *Chara aspera*, *Ch. globularis* samt *Ch. delicatula*. Längs bäckfårornas kanter i övergångszonen mot det egentliga källkärret växer knappag (*Schoenus nigricans*), tagelsäv (*Eleocharis quinqueflora*), agnsäv (*Eleocharis uniglumis*) och näbbstarr (*Carex lepidocarpa*).

4.3 Förteckning över undersökningsområdets kärlväxter

Nomenklaturen i nedanstående förteckning följer "Flora Europaea" (Tutin et al. 1964-80) vad beträffar de vetenskapliga namnen och "Svenska kärlväxtnamn" (Karlsson 1982) vad beträffar de svenska.

De sammanlagt 17 arter som Marklund (1982) uppger för området har samtliga återfunnits.

EQUISETACEAE

<i>Equisetum variegatum</i>	smalfräken
<i>E. fluviatile</i>	sjöfräken
<i>E. palustre</i>	kärrfräken

PINACEAE - CUPRESSACEAE

<i>Pinus sylvestris</i>	tall
<i>Juniperus communis</i>	en

SALICACEAE

<i>Salix myrsinifolia</i>	svartvide
<i>S. cinerea</i>	gråvide
<i>S. repens</i>	krypvide

MYRICACEAE

<i>Myrica gale</i>	pors
--------------------	------

BETULACEAE

<i>Betula pendula</i>	vårtbjörk
<i>B. pubescens</i>	glasbjörk

RANUNCULACEAE

Ranunculus flammula

ältranunkel

DROSERACEAE

Drosera anglica

storsileshår

ROSACEAE

Filipendula ulmaria

älgört

Potentilla erecta

blodrot

Fragaria vesca¹⁾

smultron

POLYGALACEAE

Polygala amarella

rosettjungfrulin

RHAMNACEAE

Frangula alnus

brakved

LYTHRACEAE

Lythrum salicaria

fackelblomster

APIACEAE

Hydrocotyle vulgaris

spikblad

ERICACEAE

Calluna vulgaris¹⁾

ljung

Vaccinium vitis-idaea¹⁾

lingon

V. myrtillus¹⁾

blåbär

PRIMULACEAE

Primula farinosa

majviva

GENTIANACEAE

Centaurium littorale

kustarun

Gentianella uliginosa

sumpgentiana

RUBIACEAE

Asperula tinctoria¹⁾

färgmåra

Galium boreale¹⁾

vitmåra

LAMIACEAE

Prunella vulgaris

brunört

Mentha aquatica

vattenmynta

SCROPHULARIACEAE

Veronica beccabunga

bäckveronika

Euphrasia stricta

vanlig ögontröst

E. salisburgensis var. *schoenicola*

brun ögontröst

Bartsia alpina

svarthö

Rhinanthus serotinus

höskallra

LENTIBULARIACEAE

Pinguicula alpina

fjälltätört

P. vulgaris

tätört

DIPSACACEAE

Succisa pratensis

ängsvädd

ASTERACEAE

Cirsium palustre

kärrtistel

Centaurea jacea

rödclint

Taraxacum sektion *Palustria*

strandmaskrosor

ALISMACEAE - JUNCAGINACEAE

Baldellia ranunculoides

flocksvärling

Triglochin palustris

kärresälting

POTAMOGETONACEAE

Potamogeton coloratus

källnate

P. gramineus

gräsnate

LILIACEAE

Tofieldia calyculata

kärrlilja

JUNCACEAE

Juncus alpinoarticulatus

torvtåg

J. articulatus

ryltåg

POACEAE

*Festuca ovina*¹⁾

*F. rubra*¹⁾

Briza media

Sesleria caerulea

Agrostis stolonifera

Calamagrostis varia

Phragmites australis

Molinia caerulea

fårsvingel

rödsvingel

darrgräs

älväxing

krypven

piggrör

bladvass

blåtåtel

CYPERACEAE

Eriophorum angustifolium

E. latifolium

Eleocharis quinqueflora

E. palustris

E. uniglumis

Cladium mariscus

Schoenus nigricans

S. ferrugineus

S. ferrugineus x *nigricans*

Carex dioica

C. lasiocarpa

C. flacca

C. panicea

C. hostiana

*C. lepidocarpa*²⁾

C. oederi

C. elata

*C. pulicaris*¹⁾

ängsull

gräsull

tagelsäv

knappsäv

agnsäv

ag

knappag

axag

nålstarr

trädstarr

slankstarr

hirsstarr

ängstarr

näbbstarr

ärtstarr

bunkestarr

loppstarr

ORCHIDACEAE

Epipactis palustris

Gymnadenia conopsea

G. odoratissima

Dactylorhiza incarnata

D. traunsteineri

D. maculata ssp. *fuchsii*

kärrknipprot

brudsporre

luktsporre

ängsnycklar (inkl.

blod- och vaxnycklar)

sumpnycklar

skogsnycklar

- 1) Påträffades växande i anslutning till en sten eller en trädrot och således skild från den egentliga kärrvegetationen.
- 2) Övergångsformer mot *C. jemtlandica* påträffades och enligt min mening är det ofta föga meningsfullt att försöka separera dessa taxa (se exempelvis Hedrén 1982).

4.4 Förteckning över undersökningsområdets mossor och kransalger

Nomenklaturen i nedanstående förteckning följer Hallingbäck (1985) vad beträffar mossorna.

Av de sammanlagt fyra mossarter som Marklund (1982) uppger för området har en, *Cratoneuron falcatum*, inte kunnat återfinnas.

Mossor: *Amblystegium serpens*
Calliergonella cuspidata
Campylium chrysophyllum
Campylium stellatum
Ctenidium molluscum
*Dicranum polysetum*¹⁾
*Dicranum scoparium*¹⁾
Drepanocladus revolvens
Cratoneuron commutatum
Fissidens adianthoides
*Mnium elatum*³⁾
Philonotis calcarea
Scorpidium scorpioides
Preissia quadrata
Sphagnum capillifolium
*Leucobryum glaucum*¹⁾

Kransalger: *Chara aspera*, *Ch. delicatula* och *Ch. globularis*

- 1) Påträffades växande i anslutning till en sten eller en trädrot och således skild från den egentliga kärrvegetationen.

5 DISKUSSION

Larsson (1974) yttrar bl. a. följande om källmyrkomplexet: "Den mest påtagliga källmyrvegetationen sträcker sig nedåt ca 750m. Därefter vidtar en mera gräsdominerad sankäng innan agmyren tar vid." Samma yttrande återkommer i Marklunds inventering (1982). Enligt min uppfattning har föreliggande inventering visat att variationen inom myrkomplexet är mer komplicerad än så och att vegetationsmönstret är mycket mosaikartat. Samma vegetationstyp som återfinns inom den i söder liggande fastigheten Ajmunde 1:3 B återkommer inom Botes 1:3 i norr. Som jag ser det finns det ingen anledning att rangordna fastigheterna utan man bör se myrkomplexet som en enhet.

Såsom tidigare har framgått är undersökningsområdet genom sin storlek och artsammansättning unikt. Någon motsvarighet finns således inte och områdets värde för främst den vetenskapliga naturvården kan inte överskattas. Frånvaron av trubbtåg (*Juncus subnodulosus*), en art som emellertid återfinns i de mindre källmyrarna i Lojsta / Gerum-området, gör att källmyrarna inom dessa socknar kompletterar varandra och enligt min uppfattning bör ses som en synnerligen skyddsvärd helhet.

Även i fortsättningen måste undersökningsområdet skyddas mot varje form av ingrepp. Russbetet måste fortsätta för att förhindra igenväxning. Tyvärr finns det dock tydliga tecken på att detta bete i längden inte förhindrar igenväxningen. Den goda föryngringen av tall och en i kombination med bladvassens expansion är i längden förödande för den konkurrenskänsliga källmyrvegetationen och en manuell röjning av området bör därför genomföras så snart som möjligt.

6 SLUTORD

Jag vill här passa på att tacka Stig Högström, Visby, som har artbestämt vitmossorna, samt Nils Cronberg, Lund, som har kontrollerat bestämningarna av bladmossorna. Ett varmt tack riktas också till Irmgard Blindow, Lund, som har artbestämt kransalgerna, och Bo Göran Johansson, Vall, som har tagit fotografierna.

7 REFERENSER

- Avdelningen för Ekologisk botanik, Lunds universitet et al. 1977. Ekologisk Metodik.
- Du Rietz, G.E. 1949. Huvudenheter och huvudgränser i svensk myrvegetation. Svensk Botanisk Tidskrift 43: 274-309.
- Hallingbäck, T. 1985. Mossor - En fälthandbok. 2:a uppl.
- Hedré, M. 1982. Systematiska studier av populationer av *Carex flava* L. och *C. lepidocarpa* Tausch i centrala Östergötland. Opublicerat D/E-arbete utfört vid Inst. för Syst. Bot. vid Uppsala universitet.
- Högström, S. 1985. Tingstäde träsk - Kompletterande botanisk inventering 1985. Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Karlsson, T. 1982. Svenska kärlväxtnamn. Stencil.
- Larsson, S. 1974. Översiktlig botanisk inventering av Gotlands myrar 1972. I "Översiktlig inventering av skyddsvärda myrar". Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Marklund, S. 1982. Källmyrar - botanisk inventering. Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Munthe, H., Hede, J.E. & von Post, L. 1927. Beskrivning till kartbladet Hemse. Sveriges Geologiska Undersökning serie Aa N:o 164.
- Pettersson, B. 1958. Dynamik och konstans i Gotlands flora och vegetation. Acta Phytogeographica Suecica 40.
- Sernander, R. 1941. Gotlands kvarlevande myrar och träsk. Kungliga Vetenskapsakademiens avhandlingar i naturskyddsärenden N:o 3.
- Sjörs, H. 1967. Nordisk växtgeografi. 2:a uppl.
- Tutin, T.G. et al. 1964-80. Flora Europaea.
- Tyler, C. 1979a. Studies on *Schoenus* vegetation in South and Southeast Sweden. Akademisk avhandling, Lund.
- Tyler, C. 1979b. Comments on vegetation and environment of *Schoenus* sites in South and Southeast Sweden. Medd. från Växtekologiska Inst., Lunds universitet 38.